

Remissyttrande SOU 2022:44 Kreativa Sverige! Nationell strategi för främjande av hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher

Diarienummer: Ku2022/01357

Sammanfattning

Betänkandet *Kreativa Sverige!* innehåller ett förslag till en nationell strategi för främjande av hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher.

Förslaget i strategin är att genomförandet under tio år som ska ske fokuserat i sex områden, med målsättningar per område för vad som ska uppnås och följas upp. Inom respektive prioritering beskrivs behov av utveckling för företag inom olika företagsgrupper och av ett utvecklat främjande.

De sex strategiska områdena:

1. *Tydligt tvärpolitiskt ansvar för kunskap, synergier och samverkan*
2. *Förnyelse av rådgivning, kapitalförsörjning och innovationsstöd*
3. *Långsiktigt och snabbt på upphovsrättens marknad*
4. *Export, internationalisering och värdeskapande utomlands*
5. *Hållbar arbetsmarknad och kompetensförsörjning för alla*
6. *Platsens betydelse för kulturella och kreativa verksamheter (och tvärtom)*

Enligt utredningen finns en tiondel av Sveriges alla företag i de kulturella och kreativa branscherna och de sysselsätter cirka 190 000 personer runt om i landet. Dessa företag har under flera år haft en hög och ihållande tillväxt; deras samlade förädlingsvärde ökade med 11 procent 2010–2016 medan antalet företag i branscherna ökade med 13 procent.

Övergripande synpunkter på betänkandet

- Region Gävleborg tycker att det är en väl utförd utredning och ser positivt på att den nya och de kommande regeringarna agerar utifrån de sex strategiska områdena, både kortsiktigt och långsiktigt.
- Region Gävleborg anser dock att förslaget till nationell strategi behöver konkretiseras och bearbetas. Målsättningarna och ansvarsfördelningen behöver förtydligas. Utifrån målsättningarna behöver en nationell handlingsplan upprättas. I handlingsplanen behöver insatser formuleras för att visa hur målsättningarna ska uppnås och utvärderas och vem som ska medverka till det.
- Region Gävleborg är positiv till den definitionsbreddning som utredningen presenterar där vi går ifrån att prata om näringar som en separat fråga och istället pratar om branscher som inkluderar företagen inom de kulturella och kreativa branscherna, det offentliga och den

ideella idéburna sektorn. Detta helhetsperspektiv är viktigt, inte minst för alla de kombinatorer som verkar i Gävleborgs län.

S.30: *Den tar i beaktande att även offentligt finansierade verksamheter och ideella affärsdrivande verksamheter påverkar branscherna, inte minst om perspektiven breddas till att inkludera platsutveckling, arbetsmarknad, finansiering, talangutveckling, konstnärligt skapande med mera.*

Synpunkter angående framtagandet

- Region Gävleborg är positiv till måttet av delaktighet i utredningsarbetet som erbjöds alla landets regioner, det har bidragit till att göra utredningen matnyttig även för andra styrvivåer än den statliga och är en modell som andra utredningar gärna får ta efter. Inspel möjliggjordes genom att frågor ställdes direkt till regionerna, att studiebesök gjordes i de regioner som ville erbjuda sådana (exempelvis i Vallsta och Kilafors i Gävleborg 25/4 2022), en särskild analys togs fram utifrån regionernas perspektiv på och uppdrag inom arbetet med kulturella kreativa branscher (trots att utredningens huvudfokus var det statliga perspektivet) och regionernas nationella nätverk för kulturella kreativa branscher träffade utredarna återkommande.

Synpunkter inom respektive strategiskt område

1. Tydligt tvärpolitiskt ansvar för kunskap, synergier och samverkan

Det strategiska området *"Tydligt tvärpolitiskt ansvar för kunskap, synergier och samverkan"* är enligt förslaget en grundförutsättning för att kunna genomföra övriga prioriteringar i strategin.

S.25: *"ett bredare politiskt arbete är nödvändigt. Därför behövs en långsiktig nationell strategi som flätar samman kulturpolitik, näringspolitik, regional utvecklingspolitik, landsbygds politik, arbetsmarknadspolitik, utbildningspolitik, utrikes- och handelspolitik och politiken för besöksnäring."*

- Region Gävleborg instämmer med bilden att kulturella kreativa branscher har bäring på och är beroende av ett flertal olika politikområden. Därför behövs tydligare samordning mellan såväl styrdokument som verksamhet. Region Gävleborg anser att detta är viktigt för att stärka främjandet av hela branscher (som likt utredningen beskriver) består av såväl näringsliv som offentlig och ideell sektor samtidigt.
- Region Gävleborg är också positiv till att utredningen understryker att olika konst- och kulturområden har olika branscher och olika branscher har olika behov och förutsättningar.
- Region Gävleborg anser att den nationella strategin behöver samordnas ytterligare med andra dokument och processer, t ex pågående *Översyn av kultursamverkansmodellen för kultur i hela landet*, *Strategi för hållbar turism och växande besöksnäring*, *Strategi för hållbar regional utveckling* och *Utredningen om ett trygghetssystem för alla - översyn av regelverket för sjukpenningsgrundande inkomst*.

s.25: *Detta nationella perspektiv kan i sin tur översättas till såväl regionala som lokala sammanhang. Strategin medför att företagens bidrag till hållbar utveckling kan växlas upp. Genom flerdimensionella och samlade perspektiv kan regeringen strategiskt bidra till att fullt ut frigöra de*

kulturella och kreativa företagens potential och effekter utav tillväxt, sysselsättning, platsutveckling, innovation, export och grön omställning.

- Region Gävleborg anser att de strategiska områdena knyter an till regionala styrdokument som Gävleborgs regionala utvecklingsstrategi och regionala innovationsstrategi för smart specialisering. Den nationella strategin skulle kunna utvecklas till en strategi som tar ännu tydligare hänsyn till de regionala uppdragen så att regionerna kan arbeta med regionspecifika analyser, handlingsplaner och konkreta åtgärder och inte behöver arbeta fram egna strategier.
- Region Gävleborg ställer sig positiv till ökad nationell samordning av arbetet med kulturella kreativa branscher. Det är intressant för vår del med tanke på att Gävleborg är en mindre region. För att få styrfart och relevant omvärldsbevakning i vårt arbete så är det av vikt att få stöd utifrån ett nationellt, mångfacetterat perspektiv, som både tar hänsyn till behoven och förutsättningarna i de mindre regioner och i storregionerna.

2. Förnyelse av rådgivning, kapitalförsörjning och innovationsstöd

Det strategiska området "*Förnyelse av rådgivning, kapitalförsörjning och innovationsstöd*" är en nyckel till att ställa om för att främja och stärka hela näringslivet, inte bara de som arbetar utifrån traditionell affärslogik och mot normativa mål.

Rådgivning

- Region Gävleborg instämmer i relevansen i "det som behöver lösas", t ex en generell kunskapsökning kring kreativa och kulturella branschers förutsättningar och behov inom stöd- och främjarsystemet såväl som företagare själva. Kunskapsinsatser behöver rikta in sig på fyra olika målgrupper: Uppdragsgivare, Bidragsgivare, Främjarorganisationer och Företag inom kulturella, kreativa branscher.

Kapitalförsörjning

- Region Gävleborg har nyligen genomfört en regional studie som påvisar att företagare inom de kulturella och kreativa branscherna anser att det är svårt att få stöd för utveckling i det ordinarie företagsfrämjarsystemet. Samt att både de som företagare saknar kunskapen om vilket stöd som är möjligt att söka men också att företagsfrämjarsystemet saknar kunskap om företagets förutsättningar. Det finns behov av kunskapspåfyllnad åt bägge håll. Förslag finns att ta fram en anpassad rådgivningsfunktion för de kulturella och kreativa branscherna. Det skulle kunna skapa incitament att företagare inom de kulturella och kreativa branscherna kan komma över hinder att exempelvis söka finansiering. Orsakerna till detta förklaras bland annat i de två citaten nedan.

Innovationsstöd

- Region Gävleborg instämmer i relevansen att stötta företagen inom de kulturella och kreativa branscherna för att påvisa den innovation som sker och hur den kan ha bäring på exempelvis digitala och tekniska innovationer. Vi ser positivt på utvecklingen huruvida "innehållsinnovation" bör inkluderas i innovationsutvecklingsarbetet. Begreppen som Cross-innovation eller Spillover-effekter är intressant att jobba vidare med tillsammans med det ordinarie innovations- och företagsfrämjarsystemet och bidra till att det etableras

branschöverskridande arenor. Detta styrks även av den regionala studien där det lyfts fram behov av kreativa samarbetsytor.

- En konkret och viktig aspekt som utredningen lyfter fram är **innovationsbegreppet** som behöver breddas för att även innefatta varor och tjänster som skyddas av upphovsrätt snarare än patent:

s.181: Där räknas immaterialrättsligt skyddade tillgångar inom patent, varumärkesskydd och mönsterskydd. Däremot inte nya innovationer som skyddas av upphovsrätten. Upphovsrätten har traditionellt hört till det kulturpolitiska området men behöver nu inkluderas och hanteras även ur ett näringspolitiskt perspektiv.

- En annan konkret och viktig aspekt handlar om **kvantitet snarare än kvalitet**:

s. 181: Produktiviteten mäts genom den relativa arbetskraftskostnaden för att producera en enhet av det som en verksamhet producerar. Högre produktivitetstillväxt anses innebära stärkt konkurrenskraft för svenska företag, medan lägre produktivitetstillväxt påverkar måttet negativt. Det vill säga, om god produktivitetstillväxt uppnås så har näringspolitiken lyckats. Men flertalet kulturella och kreativa företag uppvisar låg produktivitet, för att de främst konkurrerar genom unicitet och kvalitet. Att de uppvisar låg produktivitet har att göra med att det behövs fler sysselsatta för att producera inom de kulturella och kreativa företagen än vad det gör i näringslivet som helhet. Produktionen sker med en hög grad av specialkunskap och specialisering. Deras konkurrenskraft ligger i deras förmåga till exempelvis hantverksmässig produktion, konstnärliga framföranden, skapande arbete. Sysselsättningsintensiv specialisering och kunskap är avgörande för den unicitet och kvalitet som dessa företag konkurrerar med. Låg produktivitet för kulturella och kreativa företag betyder alltså inte alls detsamma som att företagen har dålig effektivitet eller är svaga på att skapa värden. Det är till stor del just tack vare låg produktivitet som många kulturella och kreativa företag tillför en bredd av värden.

3. Långsiktigt och snabbt på upphovsrättens marknad

Det strategiska området "*Långsiktigt och snabbt på upphovsrättens marknad*" instämmer Region Gävleborg är en viktig fråga med hög prioritet. Det pågår en snabb utveckling som ställer höga krav på kompetens och bevakning av frågorna, nationellt såväl som internationellt. Upphovsrätt är ett eget specialistkompetensområde. Kommande arbete med frågorna behöver därför utgå ifrån den pågående utredningen, *Utredningen om upphovsrättens inskränkningar (Ju 2022:16)*.

- Region Gävleborg noterar frågan om regionala koordinatörer/centra, men önskar förtydligande vem och vilka som såväl ska bekosta som bemanna eventuella uppdrag eller rådgivningscentra.

Förslaget är enligt betänkandet att insatsen ska samordnas med regionala digitaliseringskoordinatorer och regionala exportcentra. Digitaliseringskoordinatorer arbetar i dag huvudsakligen med insatser som rör digital innovation och digital ledning. I en utvärdering av koordinatorernas arbete nämns inte upphovsrätt över huvud taget, det skulle bli ett helt nytt arbetsfält för koordinatorerna. Kontaktpersoner för regional exportsamverkan finns spridda på regionala förvaltningar, Almi och regional handelskammare, med skilda förutsättningar att sprida kunskap om upphovsrättsfrågor.

- Region Gävleborg anser inte att det kan rymmas inom ramen för digitaliseringskoordinatorsuppdraget, utan det bör i så fall innebära en förstärkning av ytterligare regionala koordinatörer.

s.82: *"Statliga medel avsätts för regioner att stärka rådgivningen kring upphovsrätt. Samordning med regionala digitaliseringskoordinatörer och regionala exportcentra".*

4. Export, internationalisering och värdeskapande utomlands

Det strategiska området *"Export, internationalisering och värdeskapande utomlands"* är avgörande för att stärka de kulturella och kreativa branscherna.

s.266: *Över hälften av omsättningen i de kulturella och kreativa näringarna är export i form av immateriella produkter, tjänster och verk. Internationella kontakter kan i många fall vara avgörande för utvecklingen av karriärer för musiker, författare, bildkonstnärer med flera. Goda förutsättningar för företag som fungerar som mellanled mellan internationella marknader och svenska aktörer är viktiga för en långsiktig och hållbar utveckling av näringarna. De kulturella och kreativa näringarna bidrar också till att stärka Sverigebilden.*

- Region Gävleborg instämmer därför i relevansen av insatser som främjar, underlättar och stödjer de kulturella och kreativa branscherna i samband med revideringar av rådande export- och internationaliseringsstrategier.
- Region Gävleborg skulle även vilja se fler stimulansåtgärder för att kunna stärka kulturskapares synligheter på en global marknad. Även styrning så att fler konkreta insatser kan göras inom regionernas arbete med exportfrämjande som inkluderar företagen inom de kulturella och kreativa branscherna.

s.24: *"En ny arbetsmarknad växer fram både i Sverige och globalt med ändrade arbetsmönster och nya sätt att organisera arbete. Flertalet av de yrkesverksamma inom kulturella och kreativa branscher är verksamma i den stadigt växande gig- och delningsekonomin i samhället, där individen i sitt soloföretag rör sig mellan olika tillfälliga projekt, tar visstidsanställning hos någon annan branschaktör, eller rentav utför arbete för en digital plattform."*

5. Hållbar arbetsmarknad och kompetensförsörjning för alla

Det strategiska området *"Hållbar arbetsmarknad och kompetensförsörjning för alla"* är ett viktigt strategiskt område

- Region Gävleborg instämmer att det är viktigt, inte minst att satsningar inom detta område också når regioner som Gävleborg där utbildningsnivåerna är generellt låga, arbetslösheten hög och där det knappt finns några akademiska utbildningar inom kulturella kreativa branscher.

S.67: *Den kulturella och kreativa sektorn har hög förändringstakt och verksamma inom kulturella och kreativa branscher behöver kunna röra sig mellan olika branscher och vara beredd på att utveckla sin kompetens. Omvärldsförändringar som till exempel den snabba teknikutvecklingen, den gröna omställningen, och osäkra arbetsvillkor driver på behovet att förbättra systemen för livslångt lärande och kompetensutveckling för de yrkesverksamma.*

- Region Gävleborg instämmer i relevansen av att arbeta med extra insatser för vissa utsatta branscher och branscher vars affärslogiker skiljer sig från det traditionella näringslivets. Det regionala kompensationsarbetet arbetar med insatser för att kartlägga alla branscher som är i behov av insatser. Vi anser dock att det även här behövs förtydliganden av rollfördelningar och konkretiseringar av uppdrag för att icke normativa strukturer ska genomsyra hela systemet.

6. Platsens betydelse för kulturella och kreativa verksamheter (och tvärtom)

Det strategiska området "*Platsens betydelse för kulturella och kreativa verksamheter (och tvärtom)*" anser Region Gävleborg är särskilt viktigt att ta hänsyn till i ett glesbygdslän.

s. 168: *Företagens styrka är att de i stor utsträckning skapar värden i samverkan med andra och kan bidra med innovation och kunskaper som kan utveckla och revitalisera städer, andra branscher/industrier, kluster och regioner. Kultur och kreativt skapande framhålls vara grundläggande för att stärka våra demokratier och värderingar, välståndet i vårt samhälle, lokal platsutveckling, kvaliteten på vår livsmiljö och individens välbefinnande.*

- Region Gävleborg instämmer i bedömningen att kulturella och kreativa företagens verksamheter har betydelse för platsers utveckling samt att etableringar av sådana företag och kluster av företag bidrar till ett diversifierat näringsliv och ökad sysselsättning. Precis som utredningen understryker innebär utveckling och etablering av företag inom kulturella kreativa branscher enormt mycket för lokalsamhällets sociala hållbarhet och attraktion för såväl turister som boende och arbetstagare/företag. Samverkan mellan olika politikområden och med det regionala besöksnärsarbetet är därför en viktig aspekt då det är stora synergier att vinna däremellan.
- Region Gävleborg anser också att främjandet av kulturella och kreativa branscher är en viktig väg i arbetet med att implementera politikområdet gestaltad livsmiljö, som understryker vikten av samverkan och holistiska perspektiv i utformningen av våra gemensamma livsmiljöer.

S.72: *Emellertid finns det utmaningar och hinder för att ta tillvara ovanstående möjligheter. För att frigöra kulturella och kreativa företags betydelse för platsutveckling behövs ökad samverkan kring att samtidigt stärka företagen och utveckla platsen. Det kan vara exempelvis samverkan kring lokaler och platsens verksamhetsutveckling mellan näringsliv, fastighetsägare, civilsamhällets föreningar och offentliga aktörer (däribland exempelvis restauranger, handel, arrangörer, kulturbolag och fastighetsägare).*

- Region Gävleborg instämmer i detta och vill här understryka vikten av samverkan mellan olika parter och styrnivåer för att åstadkomma utveckling såväl av platserna som av de offentliga verksamheter, ideella föreningar och företag inom kulturella, kreativa branscher som ska vara med och utveckla platserna.